

Univerza v Novem mestu
Fakulteta za *zdravstvene vede*

PODUKREP 16.9 Podpora za diverzifikacijo kmetijskih dejavnosti v dejavnosti v zvezi z zdravstvenim varstvom, socialnim vključevanjem, kmetijstvom, ki ga podpira skupnost, ter izobraževanjem o okolju in hrani

Projekt: Razvoj in uvajanje usposabljanja o zdravilnih rastlinah na učnih kmetijah – FITOKMETIJE

POBUDE ZA IZBOLJŠAVE NA PODROČJU ZELIŠČARSTVA IN FITOTERAPIJE

Pripravili: Univerza v Novem mestu Fakulteta za zdravstvene vede,
kmetija Mahne, kmetija Divji vrt, kmetija Markovi

— EVROPSKI KMETIJSKI SKLAD ZA RAZVOJ PODEŽELJA: —
Evropa investira v podeželje

Projekt je sofinanciran s strani Evropskega sklada za razvoj podeželja.

[Spletna stran projekta](#)

KAZALO

UVOD	1
1. FINANCIRANJE IN ZAKONODAJNE PODLAGE.....	5
1.1 Optimizacija pogojev za vključevanje biodiverzitetnih kmetij v KOPOP ukrepe.....	5
1.1.1 Pristop za izvajanje KOPOP ukrepov, temelječ na načinu izvajanja kmetijske dejavnosti	7
1.1.2 Pristop za izvajanje KOPOP ukrepov, temelječ na oceni biotske pestrosti na kmetiji	8
1.1.3 Vključenost v KOPOP ukrepe brez GVŽ.....	8
1.2 Sprememba pogojev za registracijo dopolnilne dejavnosti zeliščarstvo	10
1.2.1 Zeliščni vrt v naravnem okolju	10
1.2.2 Proizvodnja eteričnih olj.....	10
1.3 Vključenost sušenja rastlin za čaje v osnovno kmetijsko dejavnost.....	12
1.4 Prijava iste dejavnosti (SKD) na različnih pravno-organizacijskih oblikah	13
1.5 Dopolnitev SKD klasifikacije z novimi dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji	16
1.6 Vzpostavitev pravnih podlag za financiranje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah z donacijami	19
2. POBUDE ZA MEDRESORSKO POVEZOVANJE NA PODROČJU DEJAVNOSTI FITOKMETIJ IN NARAVOVARSTVENIH KMETIJ	20
2.1 Pobude za spremembe za odločevalce na področju fitoterapije in izvajanja dejavnosti izobraževanja na učnih kmetijah za področje fitoterapije	20
2.1.1 Status učnega zavoda	20
2.1.2 Položaj zdravnikov v vlogi fitoterapevtov.....	20
2.1.3 Zahtevano znanje iz zdravstvenih vsebin za zdravitelce.....	22
2.1.4 Zdravilska zbornica	22
2.2 Kmetije kot ustanove s socialnovarstveno funkcijo	23
3. RAZVOJNE POBUDE ZA NADALJNO DIVERZIFIKACIJO DEJAVNOSTI NA KMETIJAH	25
3.1 Sodelovanje s slovenskim društvom za razvoj podeželja	25
3.1.1 Vključitev novih vsebin v nove programe razvoja podeželja lokalnih akcijskih skupin (LAS-ov) za obdobje 2021–2027	25
3.1.2 Možnosti informativnih izobraževanj za nova zelena delovna mesta na podeželju za LAS-e.....	25
3.1.3 Možnosti za nove projekte LAS-ov	25
3.1.4 Možnosti za nove projekte sodelovanja LAS-ov	26
3.2 Pobuda za imenovanje eksperimentalnih fitokmetij za inovacijske posrednike	26
3.3 Vzpostavitev semenskih bank.....	26
3.4 Vzpostavitev tematskih zbirk zelišč in divje hrane ter ustreznega izobraževanja, skladno z zakonodajo	28
ZAKLJUČEK	29

UVOD

V okviru projekta 'Razvoj in uvajanje usposabljanja o zdravilnih rastlinah na učnih kmetijah – FITOKMETIJE' partnerji projektne skupine prepoznavamo nekatere ovire ter priložnosti za razvoj kmetij v povezavi z razvojem fitoterapevtske dejavnosti ter v širšem pomenu spodbujanje biodiverzitete v okviru kmetijske dejavnosti.

V okviru projekta razvijamo koncept fitokmetij, katerih dejavnost bi bila usmerjena k:

- ohranjanju biotske pestrosti,
- praktičnemu izobraževanju zeliščarjev in fitoterapevtov,
- izvajanju dejavnosti zeliščarstva, fitoterapije, ter drugih sonaravnih terapevtskih praks (npr. ekoterapija),
- spodbujanju uporabe zdravilnih rastlin in divje hrane,
- oskrbo in resocializacijo ranljivih skupin.

Koncept fitokmetij se vklaplja v širši kontekst naravovarstvenih kmetij. S predlogi, zbranimi v tem dokumentu, bi spodbudili razvoj fitokmetij in naravovarstvenih kmetij v širšem pomenu besede in z njimi povezanih dejavnosti ter s tem k uresničevanju strateških načrtov evropske (kmetijske) politike v luči doseganja Evropskega zelenega dogovora in izpolnjevanja Strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in Trajnostnega kmetijstva.

Podlaga za obrat h kmetijskim praksam za dvig biotske pestrosti

Osnovni namen kmetijstva je pridelovanje hrane, saj je od tega odvisno preživetje ljudi. Kar 90 odstotkov hrane v svetovnem merilu namreč pridelamo na takšen ali drugačen način. Po drugi strani pa med znanstveniki po vsem svetu vlada močan konsenz, da je kmetijstvo eden glavnih vzrokov, če ne celo najpomembnejši, za izgubo biotske raznovrstnosti. Prakse intenzivnega industrijskega kmetijstva so povzročile več kot 50-odstotni upad evropskih populacij ptic in žuželk kmetijske kulturne krajine med letoma 1980 in 2020. Podobni so tudi trendi pri drugih vrstah kmetijske krajine, npr. dvoživkah in sesalcih. Analiza stanja v Sloveniji je pokazala, da se je število travniških vrst ptic kmetijske krajine v obdobju 2008–2018 zmanjšalo za kar 40 odstotkov, kar je alarmantno. Kot ključne vzroke za zmanjšanje biotske pestrosti znanstveniki navajajo predvsem odstranjevanje krajinskih elementov (na primer mejic in dreves), izsuševanje mokrišč, pretirano uporabo gnojil in pesticidov, širjenje namakalnih sistemov in izgubo pašnikov. Z naraščanjem potreb po hrani se bodo vsi omenjeni negativni trendi kvečjemu še stopnjevali.

Potrebujemo torej novo paradigmo kmetijstva, ki ne bi smelo biti usmerjeno le v pridelavo hrane, temveč tudi v ohranjanje ali celo krepitev biotske pestrosti in s tem povezanih ekosistemskih storitev. Visoka biotska pestrost namreč dokazano ugodno vpliva na kakovost življenja ljudi, zagotavlja zadostne populacije opraševalcev in preprečuje širjenje invazivnih tujerodnih vrst. Nadaljnji razvoj in blagostanje naše družbe bosta odvisna od tega, kako učinkovito bomo znali uskladiti pridelovanje hrane in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Način kmetovanja, ki upošteva ravnotežje med obema vidikoma, bi moral biti ustrezno nagrajen, pa žal ni tako. Večina evropskega subvencijskega denarja, ki ga zberemo davkoplačevalci in torej ni podarjen, gre namesto v žepe kmetom, ki iščejo kreativne rešitve za pereče probleme, za ohranjanje intenzivnega

kmetijstva. Denar dobi predvsem intenzivno kmetijstvo, katerega cilj je na velikih površinah maksimirati pridelek, kar dopušča zgolj monokulture, težko mehanizacijo ter izdatno uporabo gnojil in pesticidov.

Nedvomno so za hitro slabšanje stanja travniških ekosistemov v zadnjih 20 letih pri nas krivi tudi preskromni učinki kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov (ukrepi KOPOP), ki so tudi delno vsebinsko neustrezni. Ti ukrepi bi morali biti naravnani tako, da bi sredstva dobili kmetje, ki izvajajo trajnostne prakse in skrbijo za območja z visoko naravno vrednostjo. Vsak kmet bi moral določen odstotek svojih površin v splošni kmetijski krajini nameniti za naravi prijazno kmetovanje, za kar bi bil tudi plačan. V evropskem prostoru imamo v zvezi s tem nekaj primerov dobre prakse. V Švici denimo mora vsak kmet zagotoviti sedem odstotkov svojih kmetijskih zemljišč za naravne habitate, kot so na primer mejice, ekstenzivni negnojeni travniki in mokrišča.

Temeljne usmeritve fitokmetij

Vsekakor se ne bomo mogli izogniti intenzivni pridelavi hrane. Dejstvo pa je, da bomo kot vrsta obstali le, če bomo poiskali trajnostne rešitve in jih v zadostni meri tudi izvajali. Razvite družbe so prepoznale, da je edina prava pot spodbujanje inovativnih okoljsko sprejemljivih kmetijskih praks. V to zgodbo sodi tudi koncept fitokmetij.

Slednje bi bile po eni strani usmerjene v ekstenzivno pridelavo hrane in zeliščarstvo, kar bi po eni strani vodilo k dvigu biotske pestrosti in po drugi strani omogočilo preživljanje kmetovalcem. To bi bilo vezano deloma na subvencijska sredstva in deloma na iskanje inovativnih tržnih pristopov, kot so sodelovanje s pedagoško-raziskovalnimi ustanovami, izvajanje rehabilitacijsko-terapevtskih storitev ter prodaja zeliščarskih in prehranskih izdelkov z visoko dodano vrednostjo. Dobro ohranjeni habitati bi bili poleg tega podlaga za vzpostavitev živih rastlinskih muzejskih zbirk in semenskih mešanic za preprečevanje izgube uporabnih rastlinskih virov.

Subvencijska sredstva, vezana na KOPOP ukrepe, bi morala biti višja, hkrati pa podvržena natančnejšemu preverjanju na terenu. Nadzirati bi morali tako ustreznost kmetijskih praks, mnogo bolj kot sedaj pa bi morali biti usmerjeni v doseganje biodiverzitetnih ciljev. Do teh sredstev bi morale biti upravičene vse kmetije, tudi tiste brez glav živine in zunaj območja Nature 2000. Več o tem smo zapisali v naših pobudah.

V okviru kmetij, katerih nosilci in člani imajo zaradi svoje osnovne izobrazbe in sodelovanja pri projektih dodatne naravovarstvene, pedagoške in terapevtske kompetence, bi se lahko vzpostavilo raziskovalno-didaktično okolje, ki bi omogočalo prenos znanja na druge kmetije in študente določenih izobraževalnih ustanov. Po drugi strani bi na takšnih kmetijah lahko potekale določene terapevtsko-rehabilitacijske storitve za ranljive skupine, kot so invalidi in starejši. Tako bi lahko dosegli enega izmed pomembnih ciljev oskrbe ranljivih skupin, to je vsaj delni prenos težišča obravnave iz institucionalnega okvira v lokalne skupnosti, kar bi nedvomno bistveno povečalo kakovost njihovega bivanja.

Opredelitev dejavnosti fitokmetije

V okviru projekta kmetije ob strokovni podpori nosilca znanja UNM FZV partnerske kmetije razvijajo novo dopolnilno dejavnost – fitokmetijo. To dejavnost opravljajo v okviru naslednjih možnosti registracije:

Naziv	Zahtevani pogoji za izvajanje dejavnosti	Predlog vsebin na osnovi izkušenj	Pomanjkljivosti ureditve; možnosti, izhodišča za razvoj....
Predelava zelišč na tradicionalen način	Ni pogojev	- Pridobljena znanja s področja etnobotanike - Pridobljena znanja s področja tradicije / izročila/sodelovanja z dediščinskimi / zeliščnimi skupnostmi - Izobraževanje na področju fitoterapije	- Nadgradnja zeliščarstva na raven fitoterapije - Omejitve pri registraciji dopolnilnih dejavnosti - Ovire pri pridobivanju pogojev za izvajanje fitoterapevtske prakse glede na zakon o zdravilstvu in zakon o zdravstveni dejavnosti
Tematske zbirke	Ni pogojev	- Izdelan popis zelišč / herbarij - Ohranjene naravne površine zelišč - Zeliščni vrtovi - Vsi popisi so povezani s pristojnimi muzeji kot strokovne zbirke - Pridobljena neformalna znanja interpretacije tematskih zbirk	- Izkoristiti potencial kmetij za ohranjanje naravne dediščine in raziskovalno dejavnost
Izobraževanje	Ni pogojev	- Pedagoško andragoška strokovna izobrazba - Izobraževanje za praktično usposabljanje študentov fitoterapije	- Nejasna ureditev zahtev za učne zavode za praktično usposabljanje v okviru študijskih programov na področju zdravstva
Svetovanje	Ni pogojev	- Podjetniško projektna znanja - Tehnološka znanja - Znanja s področja interdisciplinarnosti in sodelovanja z deležniki	- Opredelitev kmetij kot inovacijskih centrov

Smiselno bi bilo, da se nabor obstoječih dejavnosti, ki se že izvajajo na kmetijah: predelava zelišč na tradicionalen način, tematske zbirke, izobraževanje, svetovanje itd. **tudi nadgradi z novimi dejavnostmi:** npr. terapevtska dejavnost, socialno-varstvena dejavnost.

V nadaljevanju so predstavljene pobude, ki bi omogočile in olajšale razvoj širšega spektra dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, ki bi jim bilo tudi smiselno formalizirati status naravovarstvenih kmetij.

Pobude oz. predloge, ki smo jih tekom izvajanja projekta prepoznali kot možnosti za spodbujanje opisanih dejavnosti, smo razdelili v tri sklope:

- Pobude, ki se nanašajo na financiranje dejavnosti in zakonodajne podlage na področju kmetijstva,
- Pobude, ki se nanašajo na problematiko uveljavljanja fitoterapije v povezavi z dejavnostjo fitokmetij v smislu povezovanja z drugimi resorji,
- Razvojne pobude za diverzifikacijo dejavnosti na kmetijah.

FINANCIRANJE IN ZAKONODAJNE PODLAGE
<u>Predlog 1:</u> Zmanjšanje števila KOPOP ukrepov   <u>Predlog 2:</u> Nagrajevanje metod, ki prispevajo k ohranitvi biotske pestrosti   <u>Predlog 3:</u> Nagrajevanje rezultatov glede doseganja visoke biotske pestrosti   <u>Predlog 4:</u> Vključenost kmetij v KOPOP ukrepe brez GVŽ   <u>Predlog 5:</u> Zeliščni vrt v naravnem okolju   <u>Predlog 6:</u> Proizvodnja eteričnih olj   <u>Predlog 7:</u> Vključenost sušenja rastlin za čaje v osnovno kmetijsko dejavnost   <u>Predlog 8:</u> Prijava iste SKD na različnih pravno-organizacijskih oblikah   <u>Predlog 9:</u> Dopolnitev SKD z novimi dopolnilnimi dejavnostmi   <u>Predlog 10:</u> Platforma z donacijami
POBUDE ZA MEDRESORSKO POVEZOVANJE NA PODROČJU DEJAVNOSTI FITOKMETIJ IN NARAVOVARSTVENIH KMETIJ
<u>Predlog 11:</u> Status učnega zavoda za področje fitoterapije   <u>Predlog 12:</u> Sprejem Zakona o integrativni medicini   <u>Predlog 13:</u> Opredelitev vloge uveljavljenih zdravilskih metod   <u>Predlog 14:</u> Preverjanje zahtevanega znanja iz zdravstvenih vsebin za fitoterapevte   <u>Predlog 15:</u> Zdravilska zbornica   <u>Predlog 16:</u> Kmetije kot ustanove s socialnovarstveno funkcijo
RAZVOJNE POBUDE ZA NADALJNO DIVERZIFIKACIJO DEJAVNOSTI NA KMETIJAH
<u>Predlog 17:</u> Vključitev novih vsebin v programe LAS   <u>Predlog 18:</u> Informativna izobraževanja   <u>Predlog 19:</u> Novi projekti   <u>Predlog 20:</u> Novi projekti sodelovanja LAS-ov   <u>Predlog 21:</u> Pobuda za imenovanje eksperimentalnih fitokmetij za inovacijske posrednike   <u>Predlog 22:</u> Vzpostavitev semenskih bank   <u>Predlog 23:</u> Vzpostavitev tematskih zbirk zelišč in divje hrane ter ustreznega izobraževanja, skladno z zakonodajo

1. FINANCIRANJE IN ZAKONODAJNE PODLAGE

1.1 Optimizacija pogojev za vključevanje biodiverzitetnih kmetij v KOPOP ukrepe

Izhodišča za pripravo predloga:

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (PRP 2014–2020) prinaša nove možnosti za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Z letom 2015 se je v okviru PRP 2014–2020, ki ga je Evropska komisija 13. 2. 2015 uradno potrdila, začel izvajati tudi ukrep kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (ukrep KOPOP), ki je nadomestil obstoječi ukrep kmetijsko okoljskih plačil (KOP) iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013. (Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila 2015–2020, PRP, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in razvoj podeželja, Ljubljana, 2015).

Ukrep KOPOP je namenjen ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks, ki predstavljajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Podpora je tako namenjena tistim kmetijskim gospodarstvom (KMG), ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov, ter s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam. Aktivnosti, ki se izvajajo in prispevajo k ohranjanju oz. izboljšanju stanja, so v ukrepu KOPOP definirane kot zahteve v okviru operacij.

KOPOP ukrepi v obdobju 2015-2020:

1. Poljedelstvo in zelenjadarstvo
2. Hmeljarstvo
3. Sadjarstvo
4. Vinogradništvo
5. Trajno travinje i
6. Trajno travinje ii
7. Posebni traviščni habitati
8. Traviščni habitati metuljev
9. Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov
10. Steljniki
11. Vodni viri
12. Ohranjanje habitatov strmih travnikov
13. Grbinasti travniki
14. Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri
15. Planinska paša
16. Visokodebelni travniški sadovnjaki
17. Ohranjanje mejic 2
18. Reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje
19. Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija

Pogoji upravičenosti:

Ob vstopu v ukrep mora KMG izpolnjevati naslednje pogoje upravičenosti:

- obsegati mora najmanj 1 ha kmetijskih površin; najmanjša upravičena površina za posamezno zahtevo je 0,1 ha; Na KMG mora biti v posamezno zahtevo vključenih najmanj 0,3 ha površin;
- vpisano mora biti v register kmetijskih gospodarstev (RKG);
- nosilec KMG mora imeti opravljen 6-urni program usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin; · izdelan mora imeti program aktivnosti kmetijskega gospodarstva. Če KMG pogojev upravičenosti ne izpolni, ne more vstopiti v ukrep KOPOP.

Upravičenec mora:

- v obdobju trajanja obveznosti vsako leto opraviti najmanj 4-urni program usposabljanja v zvezi s kmetijsko okoljsko podnebnimi vsebinami; ·
- v prvih treh letih trajanja obveznosti najmanj enkrat uporabiti storitev svetovanja, v okviru katere se upravičencu svetuje glede pogojev in zahtev ter pravilnega izvajanja prevzetih kmetijsko okoljsko podnebnih obveznosti;
- ves čas trajanja obveznosti voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri ukrepu KOPOP;

Določene operacije se lahko izvajajo na območju celotne Slovenije in prispevajo k varovanju okolja nasploh, nekatere operacije pa se lahko izvajajo na omejenih območjih, ki so problematična z vidika onesnaževanja kmetijskega izvora, to so prispevna območja vodnih teles površinskih voda in vodnih teles podzemne vode iz Načrta upravljanja voda (NUV) ter območjih, ki so pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti (ekološko pomembna območja posebnih traviščnih habitatov (HAB), traviščnih habitatov metuljev (MET), steljnikov (STE), območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR), območje pojavljanja medveda in volka). Za ta območja so izdelani grafični sloji.

Upravičenec se z vstopom v ukrep KOPOP obveže, da bo na KMG ta ukrep izvajal ves čas trajanja obveznosti, to je najmanj **pet let**. Med trajanjem obveznosti ukrepa KOPOP zamenjava ene operacije oz. zahteve z drugo operacijo oz. zahtevo ni dovoljena.

Vse zahteve so finančno ovrednotene in s kombinacijo posameznih obveznih in izbirnih zahtev znotraj operacije in med operacijami lahko upravičenec na isti površini prejme največ 600 eurov/ha letno za njivske površine, 900 eurov/ha letno za trajne nasade oz. **450 EUR/ha letno za ostale površine** (trajno travinje, mejice) oz. 200 eurov/GVŽ letno. Če pri dovoljenih kombinacijah prihaja do istovrstnih stroškov, je plačilo za take kombinacije nižje, saj so istovrstni stroški v plačilu upoštevani samo enkrat.

Problematika obstoječih KOPOP ukrepov:

- Precej obstoječih KOPOP ukrepov z dobrimi splošnimi naravovarstvenimi zahtevami ni možno uveljavljati na območju cele Slovenije (npr. HAB, MET, Steljniki, Grbinasti travniki, Ohranjanje mejic, Habitatni ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov), kar zmanjšuje možnosti naravovarstvenega udejstvovanja vseh kmetij. Te zato nimajo interesa po bolj trajnostnem gospodarjenju, kar zavira naravovarstveni razvoj slovenskega kmetijstva, ki se je izkazal kot glavni krivec za izgubo biodiverzitete pri nas.

- Zahteve KOPOP ukrepov so za kmete komplicirane, preveč zavezujoče (časovno, vezanost na ukrep), pogosto podplačane glede na zahteve in realne stroške ter porabo časa, hkrati je premalo svobodne izbire pri zahtevah.

Predlog 1: Namesto številnih KOPOP ukrepov, namenjenih ohranjanju biodiverzitete, bi se uvedel en KOPOP ukrep BIODIVERZITETNA KMETIJA, ki bi ne samo ohranjal, temveč tudi izboljševal stanje biodiverzitete na kmetijskih zemljiščih po vsej Sloveniji. Pristopa k temu KOPOP ukrepu sta lahko dva. Po prvem pristopu je kmet zavezan k določenim ravnanjem oz. predpisanim kmetijskim praksam, po drugem drugem pa se meri le rezultate – biotsko pestrost.

Pri obeh pristopih bi ukinili zahtevo, da je do izplačil upravičeno samo kmetijsko gospodarstvo z najmanj 1 ha primerljivih površin, saj s tem lahko izgubimo površine manjših kmetij, ki so naravovarstveno pomembne in bi lahko bistveno prispevale k izboljšanju biodiverzitete. Hkrati so lastniki takšnih kmetij zaradi nizkih dohodkov s kmetije običajno zaposleni tudi izven kmetij in od kmetije ne pričakujejo le visokega donosa, temveč jim je pomemben tudi trajnostni vidik in bi bili veseli kakšne finančne spodbude za svoj trud. Prav tako bi ukinili zahtevo, da mora imeti kmetija živino. V naravovarstveni KOPOP ukrep Biodiverzitetna kmetija bi se lahko vključila **vsaka slovenska kmetija**.

1.1.1 Pristop za izvajanje KOPOP ukrepov, temelječ na načinu izvajanja kmetijske dejavnosti

Predlog 2: Nagrajevanje metod, ki prispevajo k ohranitvi biotske pestrosti:

- mozaična košnja,
- pozna prva košnja (po 15. juliju),
- brez gnojenja travniških površin,
- brez siliranja,
- brez dosejevanja travnikov, razen z avtohtonimi in biotsko pestrimi travniškimi mešanici avtohtonega in lokalno značilnega rastlinja ali s senenim drobirjem iz okoliških travnikov,
- vzdrževanje površin brez invazivnih tujerodnih rastlin,
- vzdrževanje gozdnega roba in mejic,
- zeliščni vrt,
- pestrost avtohtonih in neinvazivnih medonosnih rastlin,
- vzdrževanje in zasajevanje visokodebelnih sadovnjakov,
- vzpostavitev primernih razgledišč za ptice, starih sadnih dreves, suhozidov in drugih habitatov, ki omogočajo življenje različnim živalskim vrstam,
- vzdrževanje obrežne vegetacije (vsaj 6 metrski pas oz. več, če je to zahtevano po Zakonu o vodah),
- brez uporabe sintetičnih fitofarmaceutskih sredstev,
- vzdrževanje mokrotnih in drugih redkih habitatov,
- vzdrževanje in biotska krepitev gozda – zaščita starih dreves, zadostna količina sušic.

Pogoji:

- Zaveza k izpolnjevanju posamičnih pogojev po lastni izbiri.
- Vsak izpolnjen pogoj bi bil vreden določen znesek.

- Zaveza v KOPOP ukrep bi bila na letni ravni, finančno pa bi se nagradilo vztrajnost (kot npr. pri avtomobilskih zavarovanjih).
- Kmet mora izvajanje KOPOP ukrepa dokazati z dokazili (npr. Fotografijami, evidencami), hkrati mora dopustiti obisk nadzornega organa.

Primer možne rešitve: Kmet dobi 50 EUR/ha letno za vsako izbrano naravovarstveno metodo, kmet lahko izbere največ 8 metod, če jih 6 vzdržuje dolgoročno, dobi še dodatek 50 eur po prvih dveh letih - skupaj je tako najvišja možna vrednost 450 eur.

1.1.2 Pristop za izvajanje KOPOP ukrepov, temelječ na oceni biotske pestrosti na kmetiji

Predlog 3: Pristop, temelječ na oceni biotske pestrosti na kmetiji: nagrajevanje rezultatov - doseganja visoke biotske pestrosti na kmetiji:

- ocena pestrosti habitatov in vrst (popis vrst in izračun abundančnih in frekvenčnih indeksov biotske pestrosti) (plačilo glede na stopnjo ohranjenosti biodiverzitete),
- rastišča redkih vrst (dodatek v eur),
- ohranjenost kritičnih habitatov (dodatek v eur).

Kmetijam ne bi predpisali kmetijskih praks (bi pa dobili priporočila), le te bi lahko izvajali po svoji presoji. Za izplačila bi presojali stanje biodiverzitete na zemljiščih. Stanje biodiverzitete bi ocenjevali strokovnjaki biologi.

Primer možne rešitve: Biolog oceni stanje biodiverzitete in da zeleno luč za izplačilo KOPOP ukrepa. Kmet dobi 200 sli 350 eur (odvisno od vrstne pestrosti), plačilo biologa pa je 100 eur. Seveda mora strokovnjak dobiti plačilo tudi če oceni, da biodiverziteta ni dovoljšna za izplačilo KOPOP ukrepa.

1.1.3 Vključenost v KOPOP ukrepe brez GVŽ

Pogoj za vključitev kmetij v večino KOPOP ukrepov je pogojena z vsaj 0,5 glave živine na ha. Argumentacija je, podobno kot za ekološko kmetovanje, da naj bi bilo zaradi živine zagotovljeno kroženje hranil na kmetiji. To naj bi bilo ekokmetu dodatna spodbuda, da se ne ukvarja zgolj z živinorejo oziroma rejo živali ali zgolj s poljedelstvom, temveč zna združiti najmanj dve kmetijski dejavnosti (živinorejo, poljedelstvo, gozdarstvo, sadjarstvo, čebelarstvo ipd.).

Predlog 4:

Z zahtevo po obvezni živinoreji na kmetijah se ne strinjamo in menimo, da jo je treba odstraniti iz pogojev za KOPOP ukrepe in pogojev za ekološko kmetovanje.

To pobudo podpiramo z naslednjimi argumenti:

- Kroženje hranil in obnovo zemlje s hranili in minerali se dosega tudi s kompostiranjem rastlinja (organsko snov razkrajajo razkrojevalci), s kolobarjenjem in drugimi metodami. Tudi naši predniki pred nekaj stoletji (200-300) let nazaj niso gnojili njiv in travnikov. Prav tako se brez živalskih gnojil kmetuje v okviru biološko-dinamičnega kmetovanja.

- V sodobnem kmetijstvu se spodbuja specializacijo kmetij (zaradi konkurenčnosti) in ni (vedno) smiselno, da se kmetije, specializirane za rastlinsko pridelavo, ukvarjajo še z rejo živine (gnoja je preveč in ga lahko tudi kupijo, če ga potrebujejo). Menimo, da je spodbujanje tradicionalnih kmetij z nekaj glavami živine sicer dobrodošlo, vendar pa je za doseganje naravovarstvenih ciljev potrebno spodbujati tudi kmetije, ki se z živinorejo ne želijo ukvarjati.
- Živinoreja zahteva stalno prisotnost in skrb človeka (vsaj 2x dnevno), poljedelstvo, zeliščarstvo in gojenje trave pa ne. Tako se s kmetijstvom lažje ukvarjajo tudi tisti, ki to opravljajo poleg osnovne službe.
- Biološko pestre in v današnjem času naravovarstveno ogrožene so večinoma ravno tiste travniške površine, ki se jim hranila jemlje in se jih praviloma ne vrača nazaj (torej s hranili osiromašeni (oligotrofni) travniki, ki so pod hudim pritiskom intenzivnega kmetovanja).
- Globalno gledano je živinoreje bistveno preveč, poraba mesa je prevelika, kar ne prispeva ne k zdravju človeka ne k naravovarstvenim ciljem. Govedo izloča velike količine metana, plina, ki pomembno pripomore k učinku tople grede in segrevanju ozračja. V okviru kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov bi se zato v kmetijstvu morali truditi zmanjševati število glav gojene živine. Torej živinoreja s KOPOP ukrepi, s katerimi se želi ohranjati naravovarstveno pomembne travnike in visoko biodiverzitetno ter zmanjševati podnebne spremembe, ni kompatibilna. Je pa pri vzdrževanju oligotrofnih travniških površin treba poiskati rešitve za ravnanje s pokošeno travo (kot krma, nastilj, kot surovina za različne izdelke – npr. embalažo, papir, polnilo, kot osnova za kompost itd.)
- Zeliščarske kmetije so v večini brez živali, zato se ne morejo vključevati v nekatere KOPOP ukrepe. Določeni zeliščarji zaradi različnih razlogov ne želijo imeti živali v ujetništvu (etični razlogi, vegetarijanstvo, pomanjkanje časa, specializacija kmetije ...). Ravno taki ljudje imajo v današnjem času pogosto željo po ohranjanju biodiverzitetne in vzdržujejo tovrstne kmetije.

Nekatere manjše spremembe KOPOP ukrepov so povezane tudi z drugimi v nadaljevanju podanimi predlogi (npr. semenske banke).

1.2 Sprememba pogojev za registracijo dopolnilne dejavnosti zeliščarstvo

1.2.1 Zeliščni vrt v naravnem okolju

Izhodišča za pripravo predloga:

Smernice razvoja lokalne oskrbe z zelišči za obdobje 2016-2021 (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016) v svojem uvodu omenjajo tudi pomen nabiranja samoniklih zelišč v naravi, kasneje pa se usmerjajo samo v pridelavo. Zato smatramo, da je v pogojih za registracijo dopolnilne dejavnosti zeliščarstvo upoštevana samo pridelava.

10. člen, 16. odstavek Uredbe o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji namreč omogoča registracijo pridelave zelišč pod pogoji da mora imeti kmetija v uporabi najmanj 0,02 ha površin z zelišči. Ne glede na določbe drugega odstavka tega člena ni treba zagotavljati 50 odstotkov količin lastnih surovin v izdelku. Surovine se lahko kupijo tudi na lokalnem trgu. Izdelujejo se lahko čaji, kozmetični izdelki in drugi izdelki v obliki alkoholnih izvlečkov, krem, mazil in drugo. Surovine so pridelane ali nabrane na lokalnem trgu.

V projektu Fitokmetije smo v procesu izvajanja popisali zdravilne rastline na kmetijskih površinah (suhi in vlažni travniki in mejice) in ugotovili, da so travniki z režimom ekstenzivne proizvodnje (negnojani in enkrat košeni) zelo bogati z zelišči v naravnem okolju (popis zelišč na površinah kmetije, predvsem travnikih, priča o prisotnosti preko 100 zdravilnih rastlin). Takšne travniške površine lahko ob ustreznem, trajnostnem režimu nabiranja predstavljajo vir negojenih zdravilnih rastlin za trg ali pridelavo.

Predlog 5: Predlagamo, da se s tovrstnimi izhodišči dopolnijo Smernice razvoja lokalne oskrbe z zelišči za obdobje 2016-2021 in da se za kmetije, ki razpolagajo s takšnimi površinami omogoči registracija dopolnilne dejavnosti zeliščarstvo brez dodatnega gerka za proizvodnjo zelišč.

1.2.2 Proizvodnja eteričnih olj

Izhodišča za pripravo predloga:

Struktura slovenskih kmetij daje prednost pridelkom in aktivnostim, ki na manjših površinah dajejo večji zaslužek od običajnih kultur ali reje. Eno od teh predstavlja tudi pridelava zelišč, ki predstavljajo vir posebnih surovin za potrebe industrije ali končnega uporabnika. Ena izmed skupin surovin katerih potreba narašča so tudi eterična olja. Eterična olja se lahko pridobivajo iz aromatičnih zelišč, možen vir pa so tudi iglavci, predvsem smreka, jelka in brin. Eterična olja iglavcev predstavljajo tržno priložnost, predvsem zaradi vedno večjega zanimanja končnih uporabnikov za aromaterapijo (zdravljenje z eteričnimi olji) in kozmetiko. V zadnjem desetletju je tudi povečano zanimanje rabe stranskega produkta destilacije, hidrolata, ki je pred tem predstavljal le odpadek.

Zakonodaja v Sloveniji dopušča proizvodnjo eteričnih olj tudi kmetijam, v okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji in pod določenimi pogoji.

Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (v nadaljevanju Uredba) v 10. členu (opravljanje dopolnilne dejavnosti pridelava primarnih kmetijskih pridelkov, 17. odstavek) opredeljuje pogoj za dejavnost proizvodnja eteričnih olj (SKD 20.530 Proizvodnja eteričnih olj) kot pogoj: kmetija mora imeti v uporabi najmanj 0,02 ha površin z zelišči. Ne glede na določbe drugega odstavka tega člena ni treba zagotavljati

50 odstotkov količin lastnih surovin v izdelku. Surovine se lahko kupijo tudi na lokalnem trgu. Eterična olja so namenjena za zunanjo uporabo. Surovine so pridelane ali nabrane na lokalnem trgu.

Kmetija, ki želi proizvajati eterično olje mora tako imeti posajenih 0,02 ha površin z zelišči, čeprav lahko surovine pridelata ali nabere na lokalnem trgu. Ta člen Uredbe poudarja le zelišča, in tako popolnoma prezre možnost rabe sečnih ostankov iglavcev, ki so hkrati tudi surovina za proizvodnjo eteričnega olja.

Gozd v Sloveniji predstavlja slabih 60 % celotne površine Slovenije, od tega pa kmetijska gospodarstva gospodarijo z 32% vsega gozda v Sloveniji. Odstotek kmetijskih gospodarstev, ki posedujejo gozd znaša 84%. Okoli 9000 družinskih kmetijam dejavnost v gozdu pomeni dodaten prihodek ali pridobitno dejavnost. Raba gozdnih površin je torej v slovenskem kmetijstvu velika, pri sečnji pa nastajajo tudi velike količine sečnih ostankov, ki se jih lahko uporabi kot surovino za pridobivanje eteričnega olja z metodo destilacije. Kmetija, ki gospodari z gozdom in se hkrati želi registrirati za proizvodnjo eteričnega olja iglavcev je primorana v skladu z Uredbo posaditi še 0,02 ha zelišč, četudi jih ne bo uporabljala kot surovino za destilacijo. Kmetijsko gospodarstvo je tako primorano vlagati nepotrebno energijo v dodatno obdelavo zemlje.

Predlog 6: Na podlagi spoznanj predlagamo da se spremeni 17. odstavek 10. člena Uredbe na takšen način, da se lahko kmetija registrira za dejavnost proizvodnje eteričnih olj tudi če le poseduje gozdne površine, v tem primeru ne potrebuje nasada 0,02 ha zelišč.

Viri:

- Popis kmetijstva 2010-vsaka kmetija šteje, Ljubljana, junij 2012,
- <https://www.stat.si/dokument/1163/kmetija.pdf>
- Smernice razvoja lokalne oskrbe z zelišči za obdobje 2016-2021, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Uredba o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 16/16, 51/16, 84/16, 15/17, 63/17, 68/17, 5/18, 65/18, 81/18, 10/19, 76/19, 7/20, 61/20, 78/20 in 26/21)
- Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Uradni list RS, št. 57/15 in 36/18)

1.3 Vključenost sušenja rastlin za čaje v osnovno kmetijsko dejavnost

Izhodišča za pripravo predloga:

Za prodajo suhih zelišč za čaje je potrebno prijaviti dopolnilno dejavnost na kmetiji – predelava. S tem smo ob prodaji čajev zeliščarji podvrženi plačilu davka od dejavnosti. V osnovni kmetijski dejavnosti se za razliko od dopolnilne dejavnosti davka od prodaje pridelka ne plačuje.

Dopolnilna dejavnost na kmetiji je tako imenovana sekundarna dejavnost, ki je namenjena boljši izrabi pridelkov osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti. Osnovna dejavnost na kmetiji pa je na primer pridelava kmetijskih proizvodov v nepredelani obliki, namenjeni za uživanje.

Nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetiji morajo to priglasiti pred opravljanjem, letni dohodek iz dopolnilnih dejavnosti na kmetiji pa ne sme presegati treh povprečnih letnih plač na zaposlenega v Sloveniji v minulem letu, na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost pa ne sme presegati petih povprečnih letnih plač na zaposlenega v Sloveniji v minulem letu. Na drugi strani pa so kmečka gospodinjstva, ki se ukvarjajo s tako imenovano osnovno oziroma primarno kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, obdavčena po katastrskem dohodku.

O pridelkih oziroma izdelkih osnovne (primarne) kmetijske in gozdarske dejavnosti govorimo, ko so ti pridelani na kmetiji (njiva, hlev, vrt, sadovnjak, vinograd ...) in ko jim po njihovem biološkem preobražanju (ko so zreli za uporabo) ne spremenimo pojavne oblike.

Dopolnilne dejavnosti na kmetiji opredelujeta Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – Zakon o spremembah in dopolnitvah določenih zakonov na področju varne hrane, veterinarstva in varstva rastlin, 26/14 in 32/15) in Uredba o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Uradni list RS, št. 57/15, v nadaljevanju uredba). Primarna proizvodnja živil rastlinskega izvora je pridelava kmetijskih proizvodov v nepredelani obliki, namenjeni za uživanje. Primer primarnih zelenjavnih proizvodov rastlinskega izvora je recimo solata, ki jo v okviru primarne kmetijske dejavnosti lahko peremo, sortiramo, odstranjujemo liste in pri vseh navedenih dogodkih ne izgubijo status primarnega kmetijskega proizvoda. Podoben primer lahko navedemo za sadje, žita in podobno. Če pa sadje ali zelenjavo predelamo recimo v zelenjavni ali sadni sok, gre že za spremembo primarne oblike pridelka in torej za sekundarni produkt, ki sodi v dopolnilno dejavnost na kmetiji.

Na kmetiji se lahko brez dovoljenja za opravljanje dopolnilne dejavnosti predelava opravlja dejavnost predelave oljk v oljčno olje in grozdja v vino, kadar se njuna proizvodnja v skladu s predpisi o dohodnini in predpisi o ugotavljanju katastrskega dohodka šteje za osnovno kmetijsko dejavnosti in se dohodek od njune proizvodnje določa na podlagi katastrskega dohodka. (10. odstavek 10. člena Uredbe o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji).

Predlog 7: Predelava grozdja v vino in oljk v oljčno olje, ki prav tako kot sušenje zelišč za čaje zahtevata najenostavnejše tehnološke postopke, se lahko izvajata in tržita tudi v okviru osnovne kmetijske dejavnosti. Zeliščarji čutijo, da v tem primeru niso v enakovredni poziciji z vinogradniki in oljkarji, zato predlagamo, da se tudi prodajo sušenih rastlin za čaje uvrsti pod osnovno kmetijsko dejavnost, ki je obdavčena zgolj po katastrskem dohodku.

1.4 Prijava iste dejavnosti (SKD) na različnih pravno-organizacijskih oblikah

Izhodišča za pripravo predloga:

V skladu s 6. odstavkom 99. člena ZKme-1 ni možno registrirati določene dopolnilne dejavnosti na kmetiji, če je istovrstna dejavnost že registrirana v okviru s.p., d.o.o. ali zasebnega zavoda, v katerem so zaposleni nosilec in/ali člani kmetije (ali pa so zakoniti zastopniki/poslovodne osebe).

Bodoči nosilec kmetijskega gospodarstva, ki se od prej že ukvarja z eno izmed spodaj naštetih dejavnosti, se ne more registrirati za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji s področja izobraževanja, četudi bi opravljal le dejavnosti izobraževanja, ki so po Uredbi vezane na področje kmetijstva, ne pa zgoraj navedene (npr. računalniško usposabljanje), ki so uvrščene pod isto standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD).

Šesti odstavek 99. člena ZKme-1 določa, da se na kmetiji ne sme opravljati posamezna vrsta dopolnilne dejavnosti na, če je nosilec ali član kmetije samostojni podjetnik posameznik, registriran za istovrstno dejavnost ali zakoniti zastopnik pravne osebe ali ima večinski delež v pravni osebi, registrirani za istovrstno dejavnost. Ta zahteva je za opravljanje dejavnosti izobraževanja nesmiselna, saj je dejavnost izobraževanja pod šifro SKD 85.590 izredno široka, ne kmetiji v obliki dopolnilne dejavnosti pa usmerjena v kmetijstvo in z njo povezanimi vsebinami.

21. člen Uredbe o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji (Uradni list RS, št. 57/15 in 36/18) opredeljuje namreč naslednje oblike izobraževanja:

1. Svetovanje o kmetovanju (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje);
2. Organiziranje delavnic ali tečajev (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje): organizirajo se delavnice in tečaji, ki so povezani z vsebinami v zvezi s kmetijstvom, gozdarstvom in dopolnilno dejavnostjo;
3. Usposabljanje na kmetiji (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje): organizira se usposabljanje na kmetiji, ki je povezano z vsebinami v zvezi s kmetijstvom in gozdarstvom;
4. Prikaz del iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje);
5. Svetovanje in prikazi iz kmečkih gospodinjstvih opravil (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje);
6. Svetovanje uporabnikom čebeljih pridelkov in uporabnikom eteričnih olj (SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje): v to skupino spada svetovanje uporabnikom čebeljih pridelkov (med, cvetni prah, matični mleček, propolis in vosek) in izdelkov iz čebeljih pridelkov za krepitev zdravja ter uporabnikom eteričnih olj iz 17. točke prvega odstavka 10. člena te uredbe.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS, Klasifikacije, št. 11, Ljubljana 2010) poleg navedenih v uredbi navaja še naslednje oblike izobraževanja pod šifro SKD 85.590:

- izvajanje programov poklicnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki omogočajo pridobiti nacionalno poklicno kvalifikacijo
- izvajanje priprav za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij
- izvajanje priprav za mojstrski, delovodski in poslovodski izpit
- poučevanje raznih spretnosti za inštruiranje in pomoč pri učenju
- računalniško usposabljanje
- poučevanje jezikov
- verouk
- izobraževanje, neopredeljivo po ravni ISCED
- usposabljanje reševalcev
- usposabljanje za preživetje
- usposabljanje za nastopanje v javnosti
- poučevanje hitrega branja
- Predavanja o nevromišičnem tapingu na podlagi opravljenega tečaja pri Društvu fizioterapevtov Slovenije;
- Delavnice za otroke;
- Poučevanje kaligrafije - lepopisja;
- Preprečevanje medvrstniškega nasilja;
- Računalniški tečajji;
- Univerzitetni (visokošolski) predavatelji, profesorji na srednji, višji, visoki šoli, učitelji v osnovni šoli v okviru samozaposlitve (s.p.);
- Delavnice za odrasle (različne);
- Homeopatska delavnica - udeleženci se učijo izdelovati lastno zdravilo;
- Društvo kmečkih gospodinj organizira tečaje: kuhanja, peke kruha, peciva itd.;
- Organiziranje strokovnih ekskurzij (Organiziranje strokovnih ekskurzij je sestavljeno iz naslednjih treh dejavnosti: 79.120 Dejavnost organizatorjev potovanj; 82.300 Organiziranje razstav, sejmov, srečanj; 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje; Glavna je tista, s katero se ustvari največ dodane vrednosti)
- Organiziranje strokovnih seminarjev (82.300 Organiziranje razstav, sejmov, srečanj; 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje; GD je tista, s katero se ustvari največ dodane vrednosti);
- Izobraževalne in razvedrilne storitve "interpretacije narave" v okviru krajših sprehodov v naravo na določene teme o rastlinah, vodi itd. (Krajši sprehodi v naravo na določene teme (o rastlinah, vodi itd.) - sprehod povezan z rekreacijo in zabavo v prostem času: 93.299; Sprehod s tematiko izobraževalne narave: 85.590);
- Izobraževanje oz. usposabljanje specializacije magistrov npr. farmacije;
- Izvajanje kuharskega tečaja;
- Psihologija športa (V primeru, da gre za izobraževanje o psihologiji športa, se storitev uvršča v 85.590; v primeru, da gre za storitve);
- Izvajanje programov izobraževanja in usposabljanja odraslih za potrebe dela, brez pridobitve javnoveljavne izobrazbe;
- Izvajanje jezikovnih tečajev; Jezikovne šole, dejavnost;

- Predstavitve čebelarstva z ogledom čebelnjakov, čebelarstva kot dopolnilne dejavnosti čebelarstva;
- Izobraževanje na temo zdrav življenjski slog;
- On-line poučevanje jezikov in ostalo izobraževanje;
- Tečaj alternativne medicine;
- Šole alternativne medicine, dejavnost;
- Zdravilske šole in tečaj;
- Dopisno izobraževanje, izven rednega šolstva;
- Inštruiranje;
- Pomoč pri učenju;
- Tečaj govorništv;
- Tečaj za turistične vodiče;
- Verouk.

Predlog 8: Sprememba ustreznih pravnih podlag, da bo možna prijava iste glavne dejavnosti (SKD) na kmetiji in v zasebnem zavodu, po možnosti pa tudi v s.p. ju in d.o.o. ju. To bi omogočilo večjo celovitost in komplementarnost delovanja na nekem področju, hkrati pa bi se na ta način omogočilo boljše črpanje virov iz različnih programskih shem/subvencijskih shem. Člani kmetij (zlasti ko gre za manjše kmetije) zaradi zagotavljanja preživetja in razvoja svojih dejavnosti pogosto delujejo tudi v drugih pravnih oblikah (zasebni zavod, s.p. ali d.o.o.), saj so razpisi vezani na različne pravne oblike.

Pri tej problematiki bi lahko še posebej izpostavili zasebne zavode – ti imajo namreč lahko opredeljeno le omejeno število SKD dejavnosti, ki morajo biti vezane na vsebinsko področje, s katerim se zavod ukvarja (nasprotno se v s.p. ali d.o.o. lahko prijavi katerakoli SKD dejavnost, če so zanj zagotovljeni pogoji). Primer težave: Če so člani kmetije zaposleni v zasebnem zavodu, ki se ukvarja z jezikovnimi tečaji (ali čemerkoli drugim) kot glavno dejavnostjo (šifra 85.590), ne morejo hkrati na svoji kmetiji prijaviti glavne dejavnosti 85.590 in v okviru tega izvajati vsebinsko popolnoma drugačnih tečajev, npr. alternativne medicine. Zaradi tega se ne morejo prijaviti na določene razpise, ki zahtevajo registracijo dejavnosti 85.590 kot glavne dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

Predlagamo črtanje 6. točke 99. člena Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVR, 26/14, 32/15, 27/17 in 22/18), ki pravi: »Na kmetiji se ne sme opravljati posamezna vrsta dopolnilne dejavnosti na kmetiji, če je nosilec ali član kmetije samostojni podjetnik posameznik, registriran za istovrstno dejavnost, ali zakoniti zastopnik pravne osebe ali ima večinski delež v pravni osebi, registrirani za istovrstno dejavnost«.

Če to ni možno, bi bilo smiselno v šestem odstavku 99. člena ZKme-1 izvzeti dejavnosti izobraževanja, oziroma točneje opredeliti, na katerih področjih izobraževanja lahko nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetije vseeno deluje, četudi je po ZKme-1 samostojni podjetnik posameznik, registriran za istovrstno dejavnost ali pa je zakoniti zastopnik pravne osebe ali ima večinski delež v pravni osebi, registrirani za istovrstno dejavnost.

1.5 Dopolnitev SKD klasifikacije z novimi dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji

a) Trenutno v okviru kmetij formalno ni mogoče opravljati terapevtske dejavnosti.

Izhodišča za pripravo predloga:

Vedno več primerov dobrih praks in pobud podpira trditev, da ima lahko kmetija terapevtsko vrednost:

- a) [Farming therapy at many hands](#)
- b) [The Therapeutic Farm Community: An Innovative Intervention for Mental Illness](#)
- c) [7 Incredible Therapeutic Farms in America](#)
- d) [Designing for Therapeutic Care Farms](#)

Zdravstvene terapevtske dejavnosti v Sloveniji so definirane v Zakonih o zdravstveni dejavnosti in Zakonu o zdravniški službi.

Naš projekt prototipno definira terapevtsko dejavnost na kmetiji in jo imenujemo fitokmetija.

Gre za okolje in podporno storitev, ki temelji na:

- a) poznavanju/raziskovanju/uporabi zelišč
- b) rokodelskih in drugih tre adicionalnih znanjih kmetije
- c) gozdnem prostoru kot okolju za zdravje in dobro počutje

Predlog 9a: Predlagamo torej dopolnitev Uredbe za dopolnilne dejavnosti na kmetijah z novo dopolnilno dejavnostjo na kmetiji: Terapevtska dejavnost (fito- in ekoterapija).

b) **Raziskovanje in razvoj na področju naravoslovja in tehnologije**

Izhodišča za pripravo predloga:

Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti dopušča v podjetjih različne možnosti ukvarjanja z razvojno dejavnostjo:

- lahko imajo samo registrirano razvojno dejavnost.
- lahko imajo registrirano razvojno dejavnost in vzpostavljen razvojni oddelek.
- lahko imajo registrirano razvojno dejavnost in vzpostavljen razvojni oddelek in so vpisani v razvid RR organizacija pri Ministrstvu za znanost.
- lahko ima podjetje svoj lastni razvojni institut (svojo lastno razvojno podjetje) ali pa celo svojo Univerzo.

Za oblikovanje storitve smo uporabili [model dvojnega diamanta](#).

Ta model raziskuje/razvija in testira Slovenski kompetenčni center za dizajn management – KCDM.

Uporabljeni model zahteva dobro identificiranje uporabnika in njegovih problemov, predvsem tistih, ki jih sam ne zna rešiti in mu z našo storitvijo lahko zelo pomagamo.

Pilotni demo dogodki so bili zato velika priložnost za testiranje potreb uporabnikov, še posebej ranljivih skupin.

Z izvedenimi procesi, kmetije dokazujemo, da smo pri razvijanju storitev izenačene z drugimi panogami gospodarstva, ki jim gospodarska in davčna zakonodaja priznava možnost registracije RR dejavnosti (SKD 72.190 Raziskovalno razvojna dejavnost na področju naravoslovja in tehnologije – raziskovalni in eksperimentalni razvoj na področju kmetijskih/medicinskih/multidisciplinarnih ved) in tudi 100% davčne olajšave na vlaganje v razvoj.

Naš namen je, da opišemo procese razvojno raziskovalnega dela na kmetiji za razvoj dejavnosti fitokmetije, ki smo ga izpeljali v okviru projekta. Naše delo je pri tem plačano iz projekta, če pa to razvijajo druge kmetije, pa to delo in ostale stroške pokrijejo sami in jim bi enakovredno s stroški v drugi statusni obliki (d.o.o., s.p., zadruga,...), ki ima registrirano dejavnost 72.190, lahko pripadale davčne olajšave.

Raziskovalno in razvojno dejavnost izvajajo raziskovalne organizacije v obliki programov in projektov ter zasebni raziskovalci v obliki projektov, ki izhajajo iz Raziskovalne in inovacijske strategije Slovenije. Glede na zakon je Raziskovalna organizacija je pravna oseba javnega ali zasebnega prava, ki izpolnjuje pogoje, določene s tem zakonom in predpisi, izdanimi na podlagi tega zakona za izvajanje raziskovalne in razvojne dejavnosti.

Osnovni zakon, ki ga upoštevamo, je Zakon o gospodarskih družbah (ZGD), Obrtni zakon, Zakon o kmetijstvu – ti zakoni definirajo/dovoljujejo registracijo in opravljanje dejavnosti na trgu. Med sabo se razlikujejo glede na številne predpostavke, vendar je izvajanje kmetijske, izobraževalne... dejavnosti možno v vseh treh oblikah (d.o.o., s.p. in kmetija). Enako je z davčno zakonodajo – vse tri oblike morajo za opravljanje dejavnosti plačevati davke (DDV, dohodnina, zavarovanja). Razlika je samo v stroških razvoja novih dejavnosti/izdelkov/storitev – če to počnemo v d.o.o. ali s.p. – potem dejavnost razvoja lahko registriramo, v okviru podjetja oblikujemo RR oddelek in za nastale stroške razvoja, lahko

Uveljavljamo 100 % davčne olajšave na dobiček in storitev RR lahko zaračunavamo tudi na trgu (npr. drugim podjetjem ali inštitutom ali univerzam). Če pa isto zadevo delamo na kmetiji, potem tega ne moramo registrirati, nimamo možnosti uveljavljanja davčnih olajšav in ne moremo zunanji izvajalcem zaračunati stroške razvoja (če bi na primer brez odobrenega projekta opravljali raziskavo ali pa testirali novo tehnologijo/storitev,...za zunanjega izvajalca – npr. za univerzo – potem ji ne bi mogli iz statusa dopolnilne dejavnosti izstaviti računa).

Sprašujemo se tudi kdo je danes kmet? – ali je samo proizvajalec mesa, mleka in žita. Ali mora s svojim delom in znanjem zagotavljati tudi vse druge funkcije kmetije (vodovarstvene, krajinske, varuha tradicije in obrti...)? Da bi kmet lahko zagotavljal ekstenzivne površine, nad katerimi so vsi ostali razen njega tako navdušeni, romantično krajino, izročilo, družbeno moč, prijazen nasmeh in zdravje – se mora neprestano izobraževati/ izpopolnjevati/ nadgrajevati/ samoorganizirati/ povezovati/ opolnomočiti.... Šele takšen ima za družbo kot celoto pravo vrednost in šele takšen se v celoti zaveda kakšen je njegov pomen in vrednost in lahko to kot polnopravni član skupnosti tudi izpelje. In iz tega razloga si zasluži enako kot d.o.o, s.p., javni/zasebni zavod pravico, da v okviru dopolnilne dejavnosti registrira in opravlja dejavnost RR.

Raziskovanje je glede na zakon javna služba. Javno službo na področju raziskovalne in razvojne dejavnosti pa izvajajo v obliki raziskovalnih programov programske skupine v javnih raziskovalnih zavodih, visokošolskih zavodih, ki jih je ustanovila Republika Slovenija ter na podlagi koncesije programske skupine, organizirane pri pravnih osebah zasebnega in javnega prava. Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti torej daje poudarek javni sferi – ki pa mora s svojimi napori doseči viden vpliv na razvoj gospodarstva. Torej kako konkretno ta javna dejavnost to naredi v gospodarstvu, kamor sodijo tudi kmetije? In ravno zato so v podjetjih različne možnosti:

- lahko imajo samo registrirano razvojno dejavnost,
- lahko imajo registrirano razvojno dejavnost in vzpostavljen razvojni oddelek,
- lahko imajo registrirano razvojno dejavnost in vzpostavljen razvojni oddelek in so vpisani v razvid RR organizacija pri Min za znanost,
- lahko ima podjetje svoj lastni razvojni institut (svojo lastno razvojno podjetje) ali pa celo svojo Univerzo.

Predlog 9b: Izvedeni projekt in opisani procesi in stroški dela kmetij pri razvoju nove storitve (fitokmetija) je lahko osnova za pobudo Ministrstvu za kmetijstvo za dodatek nove dopolnilne dejavnosti na kmetiji (SKD 72.190 Raziskovalno razvojna dejavnost na področju naravoslovja in tehnologije).

S tem bi kmetije omogočile krepitev naslednjih ciljev ARRS:

- a) povečanje družbene pomembnosti in učinkovitosti raziskovalne in razvojne dejavnosti z vzpostavljanjem policentričnega modela razvoja znanosti in mrežnega povezovanja raziskovalnih organizacij na področju znanosti, izobraževanja in gospodarstva;
- b) ustvarjanje pogojev za avtonomno in strokovno neodvisno usmerjanje, vrednotenje ter spremljanje raziskovalne in razvojne dejavnosti;
- c) spodbujanje delovanja razvojnih jeder v znanosti, gospodarstvu in družbi na področjih, ki so osnova dolgoročnega gospodarskega in družbenega razvoja;
- d) spodbujanje delovanja razvojnih jeder v znanosti, gospodarstvu in družbi na področjih, ki so osnova dolgoročnega gospodarskega in družbenega razvoja;
- e) pospeševanje med disciplinarnega sodelovanja.

Zakonodajna podlaga:

- Zakon o gospodarskih družbah
- Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2)
- Zakon o dohodnini
- Pravilnik o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v raziskave in razvoj
- Smernice za zagotavljanje davčne gotovosti pri uveljavljanju olajšav za vlaganje v raziskave in razvoj
(https://www.svetovanje.si/datoteke/ozs/svetovanje/dokumenti/Podrobnejši_opis_1_izdaja_Smernice_za_uveljavljanje_davcnih_olajšav_za_vlaganja_v_raziskave_in_razvoj.pdf)
- Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD) (Uradni list RS, št. 96/02, 9/19).

1.6 Vzpostavitev pravnih podlag za financiranje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah z donacijami

Izhodišča za pripravo predloga:

Množično financiranje, bolj poznan je angleški izraz crowdfunding, je čedalje bolj priljubljen način financiranja podjetniških projektov. Podjetniški projekti so tudi projekti za razvoj novih dejavnosti na kmetijah, kot je na primer pobuda za oblikovanje fitokmetij. V okviru projekta smo identificirali potrebne korake in stroške ter tudi nujne investicije, ki pa jih sistem predvidenih razpisov/ukrepov za podporo kmetijstvu ne podpira. Zato bi bilo smiselno uporabiti možnost sistema množičnega financiranja.

Množično financiranje ima v grobem tri oblike podpore za zbiratelje sredstev:

- a) lastniško financiranje,
- b) dolžniško financiranje,
- c) nagradno/donacijsko financiranje.

Predlog 10: Slovenska davčna zakonodaja ne omogoča možnosti donacijskega financiranja na kmetijah, zato predlagamo, da Ministrstvo za kmetijstvo v sodelovanju z Ministrstvom za finance prouči možnost donacijskega financiranja neobičajnih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

2. POBUDE ZA MEDRESORSKO POVEZOVANJE NA PODROČJU DEJAVNOSTI FITOKMETIJ IN NARAVOVARSTVENIH KMETIJ

2.1 Pobude za spremembe za odločevalce na področju fitoterapije in izvajanja dejavnosti izobraževanja na učnih kmetijah za področje fitoterapije

Izhodišča za pripravo predloga:

Fitoterapija spada med dejavnosti, ki jih Zakon o zdravilstvu posredno opredeljuje v 1. in 2. odstavku 4. člena znotraj »biološko osnovanih metod«. Fitoterapevt je v skladu s tem zakonom zdravilec. Zdravilci so polnoletne fizične osebe, ki imajo pridobljeno najmanj srednjo izobrazbo zdravstvene smeri ali pridobljeno najmanj srednjo strokovno izobrazbo in opravljen preizkus iz zdravstvenih vsebin, ki jih predpiše minister, in veljavno licenco, pridobljeno skladno s tem zakonom. V kolikor oseba nima najmanj srednješolske izobrazbe zdravstvene smeri, mora preizkus iz zdravstvenih vsebin opraviti na Ministrstvu za zdravje.

Kmetije predstavljajo optimalno okolje za razvoj fitoterapevtske dejavnosti, saj lahko pridelujejo nabor zdravilnih rastlin, ki jih fitoterapevt uporablja pri opravljanju zdravilske dejavnosti. V kolikor nosilec kmetijske dejavnosti nima ustreznega fitoterapevtskega znanja, pa se lahko poveže z drugim izvajalcem fitoterapevtske dejavnosti.

Člani projektne skupine prepoznavamo naslednje ovire pri uveljavljanju poklica zdravilec-fitoterapevt.

2.1.1 Status učnega zavoda

Za študijske programe na področju zdravstva (kot velja tudi za akreditirani program Fitoterapija) velja, da se praktično usposabljanje študentov izvaja v učnih zavodih, ki pridobijo status učnega zavoda za posamezen študijski program.

Predlog 11: Učne kmetije za izvajanje praktičnega usposabljanja v okviru študijskega programa Fitoterapija, ki usposablja študente fitoterapije. To so kmetije, ki izpolnjujejo pogoje, opredeljene v sklopu projekta Fitokmetije. Ni povsem jasno, ali bo za učne zavode, ki usposablja študente fitoterapije potrebna pridobitev učnega zavoda, glede na to, da gre za študijski program na področju zdravstva. Dogovoriti bo potrebno, ali lahko pridobijo **status učnega zavoda za področje Fitoterapije**. V kolikor bo to potrebno, predlagamo, da ministrstvo za zdravje kot pogoj za pridobitev statusa učnega zavoda za področje fitoterapije določi pogoje, kot so bili opredeljeni tekom projekta.

2.1.2 Položaj zdravnikov v vlogi fitoterapevtov

Po naravi dela je fitoterapija področje, s katerim se pogosto ukvarjajo zdravniki, farmacevti in biologi. Izpostaviti želimo položaj zdravnikov v vlogi fitoterapevtov.

Opravljanje zdravilske dejavnosti je zdravnikom v skladu s kodeksom medicinske etike dovoljeno le v kontekstu dopolnilne dejavnosti (6. člen prenovljenega Kodeksa zdravniške etike iz leta 2016: Dopolnilni postopki (postopki, ki se izvajajo vzporedno s strokovno utemeljeno zdravstveno obravnavo) so dopustni le ob izvajanju preverjenih načinov diagnostike in zdravljenja ter pri polni obveščeni bolnika.

Alternativni postopki (postopki, ki se izvajajo namesto strokovno utemeljene zdravstvene obravnave) kot nadomestek preverjenih načinov diagnostike ali zdravljenja zdravniku niso dovoljeni.

Zakon o zdravniški dejavnosti v 4. odstavku 37. člena celo določa, da se zdravniku v primeru opravljanja zdravilske dejavnosti začasno odvzame licenco, in sicer za čas opravljanja zdravilske dejavnosti. To je v nenavadnem protislovju z 2. odstavkom 6. člena Zakona o zdravilstvu, ki določa, da nekatere zdravilske dejavnosti, npr. homeopatijo, kiropraktiko in osteopatijo, smejo opravljati le zdravniki.

Empirično preizkušene in/ali znanstveno osnovane dopolnilne metode zdravljenja v Sloveniji niso jasno definirane, kar zdravnike odvrta od njihove uporabe. Sporno je še dvoje. Prvič, da mora zdravnik, če želi postati zdravilec, vsaj začasno vrniti svojo licenco. In drugič, da mora zdravnik, ki želi pri svojem delu uporabljati dopolnilne metode zdravljenja, sploh postati zdravilec. Zdravnik, ki se želi ukvarjati s t. i. zdravilstvom oz. to dejavnost prepletati z metodami t. i. konvencionalne medicine, se mora *de facto* izločiti iz zdravstva, saj Zakon o zdravilstvu zdravilstvo vsebinsko uvršča med gospodarske dejavnosti, namesto da bi jih smiselno umestil med zdravstvene dejavnosti.

Ne moremo spregledati še enega zelo pomembnega dejstva. V Sloveniji, podobno kot marsikje drugje, vlada skoraj popolna zmeda glede razmejitve med zdravilstvom in zdravstvom oz. medicino. Zakon o zdravstveni dejavnosti tako denimo tri metode, homeopatijo, kiropraktiko in osteopatijo, po eni strani ureja kot zdravilske dejavnosti, po drugi strani pa so kot vrsta zdravstvene dejavnosti vključene v Odredbo o določitvi enotnega šifranta vrst zdravstvene dejavnosti. Ločevanje med zdravilstvom in medicino ne sloni na znanstvenih temeljih, temveč izhaja iz tradicionalnih zgledov in pojmovanj. Tako sta na primer osteopatija in kiropraktika v Sloveniji del zdravilstva, v ZDA pa del konvencionalne medicine. Tradicionalna kitajska medicina in ajurveda sta v Sloveniji zdravilska sistema, medtem ko sta v Indiji in na Kitajskem del konvencionalne medicine.

Predlog 12: Sprejem **Zakona o integrativni medicini**, ki naj nadomesti trenutno veljavni Zakon o zdravilstvu, ki je vsebinsko neustrezen. Zakon o integrativni medicini bi moral med drugim:

- nedvoumno **opredeliti in argumentirati nabor empirično preizkušenih in/ali na znanosti temelječih dopolnilnih metod**, med katere bi morala biti uvrščena **tudi fitoterapija**,
- **definirati metode oz. kompetence, ki zahtevajo pridobljeno diplomu iz medicine in/ali drugo specifično izobrazbo** (npr. diplomu iz fizioterapije v primeru manualnih metod in specializacijo iz klinične psihologije v primeru medicinske hipnoze), v ustreznem odnosu do tistih, za katere je dovolj ustrezno dopolnjena srednješolska zdravstvena izobrazba ali uspešno opravljen preizkus znanja iz medicine.

Predlog 13: Odprava umetne delitve na zdravilstvo in medicino ter postavitve zakonske osnove za izpeljavo integracije med konvencionalno medicino in posameznimi zdravilskimi metodami. V tem sklopu je treba sprejeti popravke obstoječe zakonodaje:

- opredeliti **vlogo uveljavljenih zdravilskih metod znotraj zdravstva oz. jih razporediti v sklop zdravstvenih dejavnosti** (z ustreznimi utemeljitvami v pravnih podlagah), ostale zdravilske metode naj ostanejo v domeni prostega trga,
- črtati ali ustrezno spremeniti 58. in 59. člen zakona o zdravstveni dejavnosti, saj govorita o tradicionalnih in alternativnih oblikah zdravljenja in diagnostike, kar je s stališča medicinske stroke neutemeljeno,

- črtati določbe o začasnem odvzemu licence, nepodelitvi licence in prekrškovnimi postopki v zvezi z opravljanjem zdravilske dejavnosti s strani zdravnikov (drugi odstavek 34. člena, četrti odstavek 37. člena in peto točko 81. člena Zakona o zdravniški službi).

2.1.3 Zahtevano znanje iz zdravstvenih vsebin za zdravitelce

Fitoterapija lahko izhaja iz tradicionalnega zeliščarstva, s katerim se posamezniki ukvarjajo in pridobivajo dolgoletne izkušnje.

Zdravilec, ki nima zdravstvene izobrazbe, mora imeti opravljen preizkus iz zdravstvenih vsebin, ki ga podrobneje ureja Pravilnik o preizkusu iz zdravstvenih vsebin za zdravitelce, ki nimajo zdravstvene izobrazbe. Preizkus preverja znanje prve pomoči, anatomije, fiziologije, vzgoje za zdravje in higieno ter interno medicino s patologijo.

Številni posamezniki so odmaknjeni od šolskih in študijskih let oz. nimajo ustreznega predznanja v kontekstu zahtevanih zdravstvenih vsebin. Zahteva, da celoten obseg znanja zagovarjajo na enem izpitu, je zelo selektivna že sama po sebi in številne odvrča od tega, da bi se opredelili kot zdravitelci, zato svojo dejavnost raje nadaljujejo kot zeliščarji ali imajo dejavnost svetovanja.

Predlog 14: Sprememba načina **preverjanja zahtevanega znanja iz zdravstvenih vsebin za fitoterapevte**, kar naj bo tudi podlaga za vzpostavitev sistema kompetenc (diferenciacija glede na nivo izobrazbe). Omogočanje izvedbe preverjanja znanja iz zdravstvenih vsebin za fitoterapevte in druge skupine zdravitelcev v obliki več izpitov, ki naj obsegajo preverjanje osnovnega predkliničnega in kliničnega medicinskega znanja ter poznavanje zakonodaje s področja zdravstva in zdravilstva.

2.1.4 Zdravilska zbornica

Zakon o zdravilstvu navaja pooblastila Zdravilske zbornice, ki naj bi bila pristojna za izdajo licenc, zagotavljanje ustrezne usposobljenosti zdravitelcev ter izvajanje strokovnih nadzorov. Ker zdravilske zbornice ni, ta pooblastila izvaja Ministrstvo za zdravje in pristojne inšpekcijske službe v skladu z Zakonom o zdravstveni dejavnosti in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru.

Predlog 15: Za napredek zdravilstva in integrativne medicine v Sloveniji bi bilo nujno **oblikovanje Zdravilske zbornice**, ustreznega odbora znotraj Zdravniške zbornice Slovenije in posvetovalnega telesa strokovnjakov za zdravilska področja v domeni Ministrstva za zdravje (lahko v obliki razširjenega strokovnega kolegija v skladu z uveljavljeno prakso). To bi moralo biti med drugim opredeljeno tudi v Zakonu o integrativni medicini.

2.2 Kmetije kot ustanove s socialnovarstveno funkcijo

Izhodišča za pripravo predloga:

Trenutno kmetije v Sloveniji nimajo nikakršne formalne vloge v zagotavljanju varstva starejših in invalidnih oseb ali v rehabilitacijskih procesih. Varstvo starejših in invalidnih oseb pri nas poteka formalno gledano zgolj v socialnovarstvenih ustanovah, kot so domovi za ostarele osebe in drugi socialnovarstveni zavodi. V mnogih razvitih evropskih državah pa obstajajo tudi alternativni modeli, kot so denimo kmetije, usmerjene v rehabilitacijo in zagotavljanje aktivnega preživljanja starostnikov in tako ali drugače oviranih oseb.

Tako pri nas kot v razvitejših evropskih državah smo že dlje časa priča podhranjenosti sistema dolgotrajne oskrbe (DO), ki ne zagotavljajo primerne podpore naraščajoči populaciji starostnikov.

Že v okviru poročila iz leta 2014 je tudi Odbor za socialno varnost Evropske Komisije opozoril na ključne značilnosti oz. pomanjkljivosti slovenskega sistema DO (odseki, ki podpirajo naš predlog, so poudarjeni):

1. sistem DO je nepregleden, pravice ureja zakonodaja na različnih področjih. Obstajajo različne vstopne točke in različni postopki ocenjevanja potreb (ZPIZ, CSD, ZZZS). Obstoječe ureditve v nekaterih primerih postavljajo uporabnike v neenakopraven položaj, zaradi tega so nekateri uporabniki celo izključeni iz sistema;
2. **prevladujoča oblika DO je še vedno formalna oskrba v instituciji, ki temelji predvsem na tako imenovanem zdravstvenem modelu in ni dovolj prilagojena posamezniku (ne upošteva individualnih potreb uporabnikov);**
3. **dostop do storitev se razlikuje po regijah in med urbanim in podeželskim okoljem, kar velja zlasti za storitve v skupnosti in na domu. Formalne storitve v skupnosti so še vedno slabo razvite;**
4. **ločenost zdravstvenih in socialnih storitev v skupnostni oskrbi in oskrbi na domu (potreba po usklajevanju in poenotenju);**
5. trenutni sistem temelji večinoma na kurativnem pristopu, uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije (v nadaljnjem besedilu: IKT) in **storitev v podporo uporabniku v domačem okolju je nezadostna, ni poudarka na rehabilitaciji in preventivi;**
6. poleg sistemskih razlogov za reformo sistema DO obstajajo tudi pomembni demografski, fiskalni, ekonomski in socialni razlogi za reformo.

V Republiki Sloveniji DO ni definirana v obstoječi zakonodaji niti v strateških in izvedbenih dokumentih. V skladu z definicijo Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl.: *Organization for Economic Cooperation and Development* – v nadaljevanju: OECD) in definicijo Svetovne zdravstvene organizacije (angl.: *World Health Organization* – WHO) gre pri DO za niz storitev, ki jih potrebujejo osebe, ki so zaradi posledic bolezni, starostne oslabelosti, poškodb, invalidnosti, pomanjkanja ali izgube intelektualnih sposobnosti v daljšem časovnem obdobju odvisne od pomoči drugih oseb pri opravljanju osnovnih in podpornih dnevnih opravil.

Pravice in storitve, ki jih na podlagi mednarodno primerljive definicije zdravstvenih računov, lahko umeščamo na področje DO, so v slovenskem pravnem redu trenutno urejene v številnih prepisih, kot npr.:

1. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/06)
2. Zakon o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 23/05)
3. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/06)
4. Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07)

Predlog 16a: Poleg vzpostavitve ustanov za oskrbo starostnikov, ki potrebujejo intenzivnejšo nego (negovalne bolnišnice), bi pri nas potrebovali novo sistemsko ureditev za podporo vitalnejšemu deležu starejših ljudi. To bi po eni strani moralo vključevati povečanje institucionalnih kapacitet, po drugi strani pa razvoj oskrbe na domu in iskanje inovativnih rešitev.

Predlagamo, da se v Zakon o dolgotrajni oskrbi, ki je v pripravi, umesti tudi kmetije kot dopolnilne ustanove s socialnovarstveno funkcijo. Pri tem je treba določiti minimalne prostorske in strokovne kriterije, ki jih mora tovrstna kmetija izpolnjevati – to bi bila osnova za podelitev koncesije. V okviru takšnih kmetij bi se lahko izvajale rehabilitacijske dejavnosti, ki bi vključevale fito-, kinezi- in ekoterapevtske pristope, in bi predstavljale dopolnilo rehabilitaciji v zdraviliščih. Kmetije bi se lahko v ta namen povezovale z zdravilišči, centri za promocijo in krepitev zdravja v zdravstvenih domovih ter negovalno-rehabilitacijskimi oddelki bolnišnic (kot dnevni centri).

V socialnovarstvenih kmetijah bi lahko ob podpori lokalnih skupnosti (v obliki rezidenčnih centrov) potekali tudi rehabilitacija in resocializacija drugih ranljivih skupin, kot so mlajši rekonvalescenti po možganski in srčni kapi, nevropsihiatrični bolniki (otroci z motnjo pozornosti, mladostniki in starejši po zdravljenju kemičnih in nekemičnih zasvojenosti ter bolniki s posttravmatsko stresno motnjo, izgorelostjo in depresivno-anksiozno simptomatiko) in ljudje po prestajanju zaporne kazni.

Primeri dobre prakse:

- [Društvo Paradoks – ekokmetija Topol](#)
- Na Nizozemskem so v zadnjih 20 letih vzpostavili mrežo preko 2000 [socialno varstvenih kmetij](#). Njihova posebnost so odgovorne in proaktivne socialnovarstvene kmetije, ki so v sodelovanju s strokovnjaki in na osnovi dobrih praks izdelale tudi smernice dobrih praks, kot priporočila za delovanje takšnih kmetij. Njihova mreža je tudi dosegla, da zavarovalnice plačujejo socialno varstvene storitve kmetij.

Predlog 16b: Sodelovanje v delovni skupini MKGP (Luka Kristanc) - Na osnovi naših izkušenj v projektu Fitokmetije in na osnovi obljubljenе strokovne pomoči predstavnikov nizozemske mreže socialnovarstvenih kmetij predlagamo sodelovanje naših fitokmetij v slovenski medresorski skupini za vzpostavitev socialnovarstvenih kmetij.

3. RAZVOJNE POBUDE ZA NADALJNO DIVERZIFIKACIJO DEJAVNOSTI NA KMETIJAH

3.1 Sodelovanje s slovenskim društvom za razvoj podeželja

Izhodišča za pripravo predloga:

Slovensko društvo za razvoj podeželja (DRSP) si v sodelovanju z LAS-i v sedanji in v naslednji finančni perspektivi prizadeva razvijati nove vsebine, ki prispevajo k ohranjanju okolja, razvijanju novih storitev in ustvarjanju novih delovnih mest na podeželju. Projekt Fitokmetije lahko s svojimi izhodišči, izkušnjami in znanji bistveno prispeva k takšnim prizadevanjem, zato predlagamo predstavitev projekta in naših pobud na skupnem srečanju DRSP.

3.1.1 Vključitev novih vsebin v nove programe razvoja podeželja lokalnih akcijskih skupin (LAS-ov) za obdobje 2021–2027

Novi programi razvoja podeželja iščejo inovativne vsebine za nova zelena delovna mesta, ki bi lahko nastala na kmetijah, v NVO-jih in v mikropodjetjih v podeželskih okoljih; zlasti v okoljevarstveno pomembnih okoljih. Novi podjetniki iščejo ideje, ki bi bile izvedljive in hkrati kreativne in bi nudile možnosti zaslužka

Predlog 17:

- LAS organizira na razvojni delavnici tematsko skupino za fitokmetije, kjer jim predstavimo naš projekt, naše aktivnosti in rezultate ter tudi rizike.
- Tematska skupina izoblikuje akcijski načrt, prilagojen možnostim ki jih imajo člani skupine in LAS kot celota. Akcijski načrt je vključen v Program razvoja podeželja LAS-a.

3.1.2 Možnosti informativnih izobraževanj za nova zelena delovna mesta na podeželju za LASe

LAS-i imajo znotraj finančnih virov za upravljanje tudi sredstva za animacijo, motivacijo članov LAS-a za nove vsebine za delovna mesta na podeželju

Predlog 18: LAS lahko v sodelovanju z našo projektno skupino organizira animacijsko/ motivacijsko delavnico – Fitoterapija in Fitokmetije kot nova poslovna priložnost na podeželju. Delavnica je lahko organizirana v dveh delih:

- I. del: predstavitev študija fitoterapije in konkretnih izkušenj/napotkov, v katera delovna mesta vodi ta program,
- II. del: predstavitev projekta Fitokmetije in kako to vodi do oblikovanja delovnega mesta na kmetiji.

3.1.3 Možnosti za nove projekte LAS-ov

Člani LAS-a, ki so sodelovali pri oblikovanju vsebine za akcijski načrt LAS-a za fitokmetije lahko sami ali pa v sodelovanju z našo skupino pripravijo nov projekt LAS-a

Predlog 19:

- Naša projektna skupina lahko pomaga z nasveti pri pripravi projekta in z mentorstvom pri izvedbi.
- Nove fitokmetije in novi fitoterapevti so lahko vključeni v partnerstvo, ki smo ga oblikovali v okviru našega pilotnega projekta.

3.1.4 Možnosti za nove projekte sodelovanja LAS-ov

Fitoterapija je nova priložnost za slovensko podeželje, ki jo lahko hkrati prepozna več LAS-ov in se odloči za projekt sodelovanja. Naš pilotni projekt je lahko izhodišče, da se definirajo aktivnosti, rezultati, indikatorji in učinki, ki so izvedljivi in realni ter se minimizira rizike.

Predlog 20:

- LAS-i, ki želijo organizirati nove vsebine na svojem območju se povežejo, oblikujejo delovno skupino in določijo vodilnega partnerja.
- Organizira se delovno srečanje z našo projektno skupino, kjer skupaj oblikujemo izhodišča projekta, ki temeljijo na dosedanjih izkušnjah naše projektne skupine ter realnih skupnih interesih in potrebah LAS-ov.

3.2 Pobuda za imenovanje eksperimentalnih fitokmetij za inovacijske posrednike

Izhodišča za pripravo predloga:

Nova finančna perspektiva daje okoljskim in naravovarstvenim aktivnostim v kmetijstvu velik poudarek, hkrati pa je na strani kmetov opaziti veliko nasprotovanje tem vsebinam.

Pilotne fitokmetije lahko drugim kmetijam ponudijo mentorstvo, izobraževanje ali pa so dejavne na področju ozaveščanja. Ta funkcija je lahko plačana iz tehnične podpore za strukturne sklade, če se zanjo zavzamejo ustrezni deležniki (Fakulteta za zdravstvene vede, Notranjski park, Kmetijska svetovalna služba,...).

Večletni finančni okvir 2021-2027, kjer so definirana sredstva za tehnično pomoč

Predlog 21: Pripravljalcem Partnerskega sporazuma za črpanje strukturnih sredstev 2021-2027 predlagamo, da sredstva tehnične pomoči za črpanje sredstev Evropskega kmetijskega sklada nameni tudi za delo inovacijskih posrednikov za nove dopolnilne dejavnosti na kmetijah, za katere so se usposobili preko dela na pilotnih projektih sodelovanja

3.3 Vzpostavitev semenskih bank

Izhodišča za pripravo predloga:

Kmetije, ki niso usmerjene v intenzivno kmetovanje, morda ne doprinesejo bistveno h količini kmetijskih pridelkov, s stališča naravovarstva pa imajo lahko zelo pomembno vlogo. Velik delež jih je na razgibanih terenih, nekatere vključujejo mokrišča in različna vodna telesa, raznovrstna travišča idr. Zaradi intenzivnega kmetovanja smo priča precejšnjemu upadu vrstne pestrosti rastlinskih vrst, vezanih na travnike, mejice in gozdni rob ter mokrišča, nekatere segetalne vrste (pleveli) pa so blizu izumrtja.

V zvezi z ohranjanjem genske pestrosti avtohtonih vrst kmetijskih rastlin se je v okviru kmetij možno vključiti v KOPOP ukrep: *Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija*.

Operacija *Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija* (GEN_SOR), je namenjena varovanju in ohranjanju izvirnih lastnosti in genske variabilnosti avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin. Na isti površini GERK-a lahko upravičenec, odvisno od vrste posevka, uveljavlja plačilo

za operacijo samo enkrat in sicer ali za glavni, prezimni ali neprezimni posevek. Med trajanjem obveznosti se vrste in sorte avtohtonih in tradicionalnih kmetijskih rastlin lahko zamenjajo. Operacija se izvaja na različnih vrstah rabe kmetijskih zemljišč (na GERK-ih z vrstami rabe »1100 - njive«, »1160 - hmeljišče«, »1211 - vinograd«, »1221 - intenzivni sadovnjak«, »1230 - oljčnik« in »1222 - ekstenzivni sadovnjak«). Na KMG je treba hraniti račune, iz katerih mora biti razviden nakup semena oziroma sadik avtohtonih oziroma tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, deklaracije uporabljenega semena oziroma sadik, deklaracije za nazaj (od prvega nakupa semena oziroma sadik), če se uporablja lastno pridelano seme ali sadike, kopije deklaracij za seme oz. sadike, če se seme oziroma sadike pridobijo od drugega KMG. Seznam rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija, je dostopen na spletnih straneh MKGP in ARSKTRP.

Obseg: del površin, vendar na celem GERK-u.

Lokacija: se v obdobju trajanja obveznosti lahko spreminja.

Območje izvajanja: celotna Slovenija.

Višina plačila: 136,38 EUR/ha letno, enako plačilo velja tudi pri kombinaciji zahteve z ukrepom EK.

Predlog 22: Predlagamo vzpostavitev dislociranih, a medsebojno povezanih semenskih bank na kmetijah kot varuhov biotske pestrosti. Treba bi bilo definirati semenske mešanice, ki so pomembne s stališča naravovarstva (glede na ogroženost habitatov in vključenost ranljivih vrst na njih). Zbiranje semenskih mešanic bi potekalo na kmetijah, hramba pa bi morala biti organizirana drugje (fakultete, botanični vrst, centralna semenska banka – podobna je Noetova barka v Avstriji – možnost čezmejnega sodelovanja). Semenske mešanice bi lahko predstavljale eno izmed možnosti za zaslužek na biodiverzitetnih kmetijah. Osnova za to bi seveda bili ohranjeni habitati (princip živih zbirk), za kar bi bili kmetje nagrajeni tudi s subvencijami, vezanimi na KOPOP ukrepe. Smiselna bi bila vsaj neformalna povezava zainteresiranih kmetij s strokovnimi društvi s tega področja (Botanično društvo Slovenije, Društvo varuhi semen), s čimer bi pospešili izmenjavo znanja ter s tem razvoj te dejavnosti.

Predlog za spremembo obstoječega KOPOP ukrepa:

- V ta ukrep se lahko vključijo kmetije, ki ohranjajo tradicionalne sorte gojenih zdravilnih in medonosnih rastlin ter lokalno genetsko banko divjih rastlin, uporabnih v kulinariki in zdravilstvu.
- Za ukrep primerne tudi druge rabe kmetijskih zemljišč (zeliščni vrt, trajno travinje, mejice.)

3.4 Vzpostavitev tematskih zbirk zelišč in divje hrane ter ustreznega izobraževanja, skladno z zakonodajo

Izhodišča za pripravo predloga:

V okviru projekta Fitokmetije - razvoj in uvajanje usposabljanja o zdravilnih rastlinah na učnih kmetijah 3 kmetije pod razvojnim mentorstvom razvijamo nove storitve, ki v okviru možne registracije dejavnosti na kmetiji sodijo v naslednje skupine dejavnosti:

Dejavnost	SKD	Pojasnila k Standardni klasifikaciji dejavnosti
Tematske zbirke, ki so povezane z dejavnostjo kmetije	SKD 91.020 Dejavnost muzejev	Sem spada: - obratovanje muzejev vseh vrst: a) muzejev umetnosti, nakita, pohištva, kostumov, keramike, srebrnine ipd. b) naravoslovnih, znanstvenih in tehničnih, zgodovinskih muzejev, tudi vojnih muzejev c) spominskih hiš d) muzejev na prostem - dejavnost umetnostnih galerij, - organiziranje priložnostnih muzejskih razstav.
Svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo – prikaz del iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti	SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	V ta podrazred spada izobraževanje oseb, ki niso vključene v redni šolski sistem. Vključeno je izobraževanje odraslih, ki po vsebini ni podobno izobraževanju mladine na posameznih ravneh začetnega izobraževanja. Pouk lahko poteka v večernih šolah, v zavodih za izobraževanje odraslih, ljudskih univerzah ipd. Sem spada: - izvajanje programov poklicnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki omogočajo pridobiti nacionalno poklicno kvalifikacijo - izvajanje priprav za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij - izvajanje priprav za mojstrski, delovodski in poslovodski izpit - poučevanje raznih spretnosti za inštruiranje in pomoč pri učenju - računalniško usposabljanje - poučevanje jezikov - verouk - izobraževanje, neopredeljeno po ravni ISCED Sem spada tudi: - usposabljanje reševalcev - usposabljanje za preživetje - usposabljanje za nastopanje v javnosti - poučevanje hitrega branja
Svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo – svetovanje in prikazi iz kmečkih, gospodinjskih opravil	SKD 85.590 Drugje nerazvrščeno izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje	Sem spada tudi: - usposabljanje reševalcev - usposabljanje za preživetje - usposabljanje za nastopanje v javnosti - poučevanje hitrega branja

Za navedene dejavnosti Uredba o dopolnilnih dejavnostih ne predpisuje nobenih dodatnih pogojev, zato smo kmetije privzele iz projekta Uživam tradicijo *Model standardizacije ponudnika - fitokmetije*, ki ga dokazujemo s portfeljem o kompetentnosti.

Predlagani **model standardizacije** je razdeljen na tri dele:

- Minimalni pogoji za sodelovanje z ostalimi ponudniki (maksimalna ocena je 8 točk):
- Dokaz avtentičnosti (maksimalna ocena je 2 točki)
- Dejavniki odličnosti pojava (naravne/kulturne) dediščine (maksimalna ocena je 18 točk).

Model je oblikovan tako, da so 100 % izpolnjeni dejavniki kategorije minimalni pogoj, da lahko govorimo o avtentičnem pojavu (naravne/kulturne) dediščine, primerne za vključevanje v skupno čezmejno ponudbo in trženje.

Dejavnost muzejev definira Zakon o varstvu kulturne dediščine in Pravilnik o vpisu v razvid muzejev.

Kmetija na osnovi analize navedenih predpisov lahko opravlja del dejavnosti samostojno, ostale pa v povezavi s pristojnimi strokovnimi službami s področja varstva kulturne dediščine. Zato so te službe priporočeni deležniki za delovanje kmetij na tem področju.

Predlog 23: Za področje fitokmetijstva smo identificirali kot primerne deležnika **Prirodoslovni muzej**, v okviru katerega deluje tudi **Kustodiat za botaniko**, s katerim želimo navezati partnersko sodelovanje, ki bo fitokmetijam omogočil, da vzpostavijo strokovno podprte tematske zbirke:

- herbarij zdravilnih rastlin,
- žive zbirke zelišč in divje hrane na kmetijskih in gozdnih zemljiščih.

ZAKLJUČEK

Predlogi so pripravljene in zbrani z željo, da bodo spoznanja našega projekta prispevala k uresničevanju Strategije EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 in Trajnostnega kmetijstva v Sloveniji.

